

Marijan Šabić

NAPOLEON ŠPUN-STRIČIĆ U KRUGU OKO ALMANAHA "MÁJ"

*dr. sc. Marijan Šabić, Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje,
Slavonski Brod, izvorni znanstveni članak*

UDK 821.162.3:050
821.163.42.091:821.162.3

Hrvat Napoleon Špun-Stričić bio je jedini stranac koji je objavljivao u češkom almanahu "Máj" (1858. – 1862.), a svojim je priložima u "Nevenu" prvi značajnije pridonio recepciji književnosti májovaca u Hrvatskoj. Autor u članku analizira Špunovu književnu i publicističku djelatnost za vrijeme njegova boravka u Pragu 1857. – 1860., s posebnim osvrtom na njegovu poziciju u krugu mlađih čeških književnika okupljenih oko almanaha "Máj" te na Špunovu ulogu u posredovanju suvremene češke književnosti i kulture u hrvatsku književnu periodiku.

Ključne riječi: *Napoleon Špun-Stričić; Vítězslav Hálek; almanah "Máj"; hrvatsko-češke književne veze*

O Šenoinim je vezama s češkom književnosti i kulturom dosta pisano¹, kako o njegovu boravku i školovanju u Pragu (1859. – 1865.), angažmanu na prevođenju čeških tekstova, prije svih Hálekovih novela i Erbenovih balada, izvještavanju hrvatske kulturne javnosti o zbivanjima u Češkoj i obratno i pjesmama u kojima je obrađivao češke motive, tako i o recepciji Šenoina književnog rada u Češkoj sedamdesetih i osamdesetih godina 19. stoljeća. Književni se pak povjesničari u potpunosti ne slažu kada je riječ o utjecaju češke književnosti na Šenoin književni opus; mišljenja se kreću

¹ Najvažnije je studije o Šenoinu češkom razdoblju nabrojao Milorad Živančević u: Živančević, Milorad, "Šenoa a Češi: příspěvky k dalšímu studiu problematiky", Přehled kulturních, literárních a školských otázek, 4, 1965/66., str. 29 – 36 i Živančević, Milorad. "August Šenoa a Slowiansczyzna", Pamietnik Sowianski, 15, 1965., str. 159 – 198. Među novijim su publikacijama za ovaj književnopovijesni problem svakako važne dvije knjige: Tušek, Miroslava, *(Ne)poznata obzorja: studije i ogledi*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 1999., te Šenoa, August, *Nepoznati rani radovi na češkome i njemačkom jeziku*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.

od onih o presudnom, gotovo uzročno-posljedičnom utjecaju čeških književnih krugova na Šenoine balade i feljtone do njihovih potpunih osporavanja. Po povratku iz Češke Šenoa je kao urednik, prvo "Glasonoše", a potom i "Vienca", prilično zanemarivao češku književnost, pa je za njegova urednikovanja u "Viencu" objavljeno tek deset prijevoda s češkoga – devet pjesama i samo jedna duža proza. Iako je za boravka u Pragu pisao za češke novine i bez sumnje stekao i određena prijateljstva u češkim književnim krugovima, u Češkoj nije i književno djelovao, i do danas nije predočena njegova obilnija korespondencije sa značajnijim češkim književnicima njegove generacije, pa niti s onima iz kruga oko almanaha "Máj". I Otakar Vašek se u studiji *August Šenoa a Nerudova družina* uglavnom više bavi traganjem za utjecajima pojedinih *májovaca* u Šenoinu opusu, a Šenoina češka poznanstva spominje tek usput. Pišući o Šenoinu praškom razdoblju, pojedini su autori usput spomenuli da su nešto prije njega na studij u Prag došli i *prijan Lovro Mahnič*, Tade Smičiklas i – Napoleon Špun-Stržić². Među istraživačima Šenoina praškog razdoblja niti jedan nije odlučio više pozornosti pokloniti Špunu, koji je svojevremeno u češkim književnim krugovima bio poznat i priznat kao književnik i kulturni djelatnik, djelujući u samoj jezgri kruga oko almanaha "Máj".

Pored paralela između Šenoina i Špunova djelovanja u hrvatskoj periodici iz Češke, Dubravko Jelčić je u knjizi *Vallis aurea* istaknuo i paralele između njihovih poetičkih načela, pronašavši slične nazore u Šenoinoj kritici Špunove zbirke i Špunovu dopisu iz Praga o Hálekovu pjesništvu³. U istom je djelu Jelčić napisao za sada najpotpuniji prikaz života Napoleona Špun-Stržića starijeg (1839. – 1913.): književnika, pravnika, uspješnog političara, suca i sveučilišnog profesora. Bio je sin velikoga župana požeškog, na vrhu rangliste najboljih učenika zagrebačke gornjogradske gimnazije se izmjenjivao sa Šenoom⁴, s kojim je poslije zajedno studirao pravo u Pragu, i završio ga, za razliku od Šenoe. Nakon toga je prešao put od podbilježnika Požeške županije do državnog nadodvjetnika, sveučilišnog profesora prava i suca kraljevskog stola sedmorice. Bio je osnivač Hrvatskog pravničkog društva i pokretač njegova "Mjesečnika", u kojem je nekrolog Špunu, druga, također vrijedna sinteza njegova života i rada. Do sredine sedamdesetih politikom se bavio slijedeći narodnjački program Ivana Mažuranića, a 1866. oženio se njegovom najstarijom kćerkom Marijom. Dosadašnji uvid u djelovanje ovoga zacijelo važnog Hrvata i svestranog čovjeka, ali i filantropa⁵, pokazuje nam da je Napoleon Špun-Stržić zaslužio da mu se posveti monografija, ili prije interdisciplinarni zbornik u kojem bi o njegovu životu i radu pisali pravnici, povjesničari i filolozi. Cilj je ovoga rada dopuniti praški dio Špunova životopisa, s posebnim osvrtom na njegovu

² Primjerice Tušek 1999: 54 i Vašek, Otakar, "August Šenoa a Nerudova družina", *Slavia*: časopis pro slovašskou filologiju, 20, 1951., br. 4, str. 515.

³ Jelčić, Dubravko, *Vallis aurea: eseji i portreti*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1977., str. 117 – 119.

⁴ O natjecanju između Špuna i Šenoe, koje je trajalo "od malih nogu", piše i sin Augusta Šenoe u: Šenoa, Milan, "Moj otac", u: Brešić, Vinko, *Dragi naš Šenoa: uspomene na Augusta Šenou*, Međunarodni slavistički centar Hrvatske, Zagreb, 1992., str. 171 i 190.

⁵ Zbog Špunova zalaganja na uređivanju naseljeničkih kolonija u Slavoniji, a na molbu samih naseljenika, po njemu je nazvano naselje Stržićevac, danas na području grada Lipika.

tadašnju književnu djelatnost, njegovu poziciju u češkim književnim krugovima krajem pedesetih i početkom šezdesetih te ulogu u posredovanju suvremene češke književnosti i kulture u hrvatsku književnu periodiku.

Špun je u Prag došao nakon mature 1857., i tamo se ozbiljno prihvatio kako studija prava tako i književog i publicističkog rada. Najvjerojatnije ga je u krug mladih čeških književnika uveo njegov prijatelj Vitězslav Hálek, s kojim je po dolasku u Prag dijelio stan u zgradi blizu Žofinskog mosta⁶. Iz Praga je surađivao u jedinom hrvatskom književnom časopisu za apsolutizma, "Nevenu", u kojem je krajem 1856. rubriku *Iz zlatnog Praga* ustalio Bartol Sakač-Vojnovečki, student prava kao i Špun, objavivši unutar nje šest feljtona o različitim temama, od književnih vijesti i izvještaja o predstavama igranima u češkom kazalištu u Pragu, do proslava i rasporeda predavanja na praškom Sveučilištu. Špun je ovu rubriku, obrađujući gotovo isključivo književne teme, nastavio u posljednjem, riječkom godišu "Nevena" (1858) – tu je uglavnom pisao o književnicima iz kruga oko almanaha "Máj", najviše o Vitězslavu Háleku, kojemu je u češkoj književnosti predviđao ono mjesto koje je u hrvatskoj imao Ivan Mažuranić⁷, te o književnicima bliskima krugu *májovaca* (Boženi Němcovoj i Gustavu Pfliegeru Moravskom), ali i drugima, primjerice o već tada priznatom češkom književnom klasiku Josefu Kajetánu Tylu. Háleku je preveo dva teksta: novelu *Přivozník* i ulomak iz poeme *Alfréd*, kojim je prvi u hrvatsku književnu javnost posredovao romantičarski senzibilitet koji je u češku književnost donio Mácha⁸. Među informativnim tekstovima o češkim temama koje je Špun objavljivao u "Nevenu" izdvaja se onaj o novijim sumnjama u izvornost Kraljodvorskog i Zelengorskog rukopisa u nizu članaka pod naslovom *Handschriftliche Lügen und palaeographische Wahrheiten* u praškom "Tagesbote aus Böhmen", čijeg anonimnog autora Špun žestoko napada. U tim je člancima autor optuživao Václava Hanku za krivotvorenje, na što je ovaj tužio urednika lista Davida Kuha koji je, odbivši otkriti autora, pored plaćanja kazne osuđen i na dva mjeseca tamnice. Da je autorom članaka bio ravnatelj praške sveučilišne knjižnice Anton Zeidler, izašlo je na vidjelo tek 1913, nakon Zeidlerove smrti, a 1930. je František Roubík u studiji *Účast policie v útoku na Rukopisy roku 1858* utvrdio da su tekstovi pisani na poticaj same austrijske vlade, pod nadzorom njemačkoga šefa praške policije Antona von Päumanna. Osim toga, Špun je razmjerno velik broj svojih pjesama posvetio češkim temama i motivima (*Na Višegradu, Hanki, Žiškin dub, Jan Hanibalec*). U Pragu je pisao i za Lukšićeva "Glasonošu", Kraljevićeva "Slavonca", "Bosiljak", "Vilu sinjega morja" i "Srpski letopis", a Jelčić je kao naročito uvjerljiv primjer simpatija prema Česima s pravom posebno izdvojio ciklus *Crtice iz povijest češke*⁹ u novosadskoj "Danici", unutar

⁶ Heyduk, Adolf, "Skočme hochu!": drobná vzpomínka na Jana Nerudu", *Zvon*, 5, 1905., br. 1, str. 2.

⁷ Neven, 3, 1854, br. 38, str. 599 – 600.

⁸ Haman navodi da je ova lirskeopska poema objavljena 1858., inače Hálekov knjižni prvijenac, napisana pod velikim utjecajem Máchine poetike. U: Haman, Aleš, *Česká literatura 19. století*, Pedagogická fakulta, České Budějovice, 2002., str. 141.

⁹ Danica: list za zabavu i književnost, 1, 1860, br. 17 – 32; 2, 1861, br. 1 – 5.

kojeg je Špun objavio i nekoliko čeških narodnih pjesama. Špunovo je pak panslavenstvo jednako došlo do izražaja u odnosu prema srpskoj povijesti, čije je mistifikacije objavljivao u češkoj periodici.

"Lumír" je u Češkoj za apsolutizma bio jedini književni časopis u pravom smislu riječi, i tim i središte književnoga života. Urednik je "Lumíra" bio Ferdinand Břetislav Mikovec, inače otvoren mladim književnicima koji su svoje prve tekstove objavljivali na stranicama njegova časopisa, a među njima su bili i Vitězslav Hálek i Jan Neruda. U krugu oko "Lumíra" ti su se mladi književnici, inače različitih poetika i afiniteta, međusobno zbližili i počeli razmišljati o vlastitoj publikaciji – što zbog veće prepoznatljivosti koja se inače utapala u raznovrsnom "Lumíru", što zbog netrpeljivosti koju su osjećali prema privatno pomalo nepristupačnom uredniku. Jan Neruda je poslije izjavio da je cilj te nove publikacije bio pokazati mlađe pjesnike, koji sami nisu imali građe za monografiju, te da ni on ni Hálek nisu znali da će s njom započeti novo doba češke literature¹⁰. Ideja o književnom almanahu sazrijevala je u Linkovim plesnim dvoranama te u kavani Čáslavského u Husovoj ulici u Pragu (tada Dominikanska ulica), a Heyduk se prisjeća da su u istom tom društvu bili Špun "i njegov prijatelj i zemljak Šenoa, poslije proslavljeni pripovjedač", koji su ih upoznali s narodnim pjesmama južnih Slavena, Gundulićem i Mažuranićevim epom *Smrt Smail-age Čengića*¹¹. Što se tiče oslanjanja mladih književnika na Máchu, Pavel Vašek tvrdi da ga oni nikako nisu sami "otkrili" – Máchina recepcija imala je svoj kontinuitet, a *májovci* su se svrstali na stranu onih koji su branili njegovu poetiku te, što je još važnije, protiv onih koji su Máchino djelo "popljuvali"¹², a među njima su bili i autoriteti kao Tyl, Tomíček, Čelakovský – pa čak svojevremeno i Erben, koji je poslije Máchi priznao pjesničku vrijednost i surađivao već u prvom svezku almanaha "Máj". Premda je Máchina istoimena poema do 1858. imala samo jedno izdanje, P. Vašek nam uvjerljivo, na temelju članaka nastalih kao reakcije na tekst ovog djela, kao i na njegove temeljne poetičke odlike, pokazuje da je u te dvadeset i dvije godine njena recepcija bila vrlo intenzivna. Kako nitko od inicijatora "Mája" (Hálek, Neruda, Mayer, Barák, Heyduk) nije nigdje, pa čak niti u poznatoj mu korespondenciji pisao o Máchi, Vašek (citirajući Šaldu) naglašava da je nova generacija književnika u njemu *najednom* vidjela "simbol svojih nastojanja, pogaženi barjak koji su očistili i razvili kao vlastiti borbeni stijeg"¹³. Jednostavno: tražeći tradiciju na koju bi se oslonili, ovi su je mladi i još nepriznati književnici našli u drugom mladom i nepriznatom književniku, čiju su književnu vrijednost smatrali neospornom. Afirmirajući se, afirmirali su i njegovo djelo. Jezgru skupine oko budućeg almanaha, prema Fričovim sjeća-

¹⁰ Quis, Ladislav, "Nekolik slov doslovem", u: *Máj: jarní almanah na rok 1859*. Spolek českých spisovatelů beletristů *Máj*, Praha, [1909]. Pretisak istoim. publikacije: Nákładem H. Dominikusa, Praha, 1859., str. III-IV.

¹¹ Heyduk, Adolf, *Vzpomínky literární*, Nákładem J. Otty, Praha, 1911., str. 42 – 46. Šenoa nikako nije mogao sudjelovati u nastojanjima oko izlaženja almanaha jednostavno zato što je u Prag došao nakon što je već objavljen prvi, pa i drugi svezak "Mája".

¹² *Izraz* (poplvané dílo) je Šaldin, prema Vašek, Pavel, "Mácha a geneze májovců", *Česká literatura*, 32, 1984., br. 1, str. 46.

¹³ Vašek, Pavel, "Mácha a geneze májovců", *Česká literatura*, 32, 1984., br. 1, str. 65.

njima, činili su Hálek i Neruda, koji su za rad na novoj publikaciji pridobili nešto starijeg Friča, te Barák, a poslije su im se u inicijativi pridružili Adolfo Heyduk i Rudolf Mayer, dok je Hálek doveo Napoleona Špun-Strižića, "jižním ohněm planoucího Horvata, vždy dobrého rozmaru, časem sarkastického a chovajícího plné srdce "na ty vrahy!"¹⁴. Sami su sebe najčešće nazivali Májový kruh i Družina Májová, a prvi su zajednički sastanak održali 19. ožujka 1858. U ostavštini i autobiografskim tekstovima nekih od vodećih *májovaca* čitamo o njihovu poznanstvu s Napoleonom Špunom-Strižićem. U Fričovoj je ostavštini tako sačuvan listić naslovljen – "Soirée" (*Májový kroužek*), na kojem su Fričovom rukom podrobno ispisane pripreme za taj domjenak. Na popisu dvadeset i dvoje pozvanih nalazio se i Špun.¹⁵ Frič se također prisjeća zajedničkog ispraćanja na vječni počinak djevojke kojoj je Barák posvećivao svoje stihove¹⁶, kao i zajedničkog nadahnjujućeg odlaska na Máchin grob oko blagdana Duhova 1858.:

"Nad grobom pjesnika *Mája* zapjevali smo i ruke si pružili za složno djelovanje ja, Barák, Hálek i Neruda, praćeni Špunom, Sklenářem, a možda i Mayerom i Heydukom. Na Milešovci smo prenoćili u kolibi punoj mahovine, a ustali s raskošnim izlaskom sunca. Kako smo se tu osjećali slobodnima! Kao osvježeni vraćali smo se od sjene Karela Hyněka Máche daljem zajedničkom radu i manje-više mučnim borbama. Bili smo jedna nerazdvojna obitelj, među sobom smo dijelili i prilično strogo prosuđivali naše nove plodove..."¹⁷.

Prvi je svezak "Mája" izašao u svibnju 1858., pod nominalnim uredništvom predsjednika Akademskog čitateljskog društva Josefa Baráka, nakon svladavanja brojnih administrativnih i cenzorskih prepreka. Sami književni prilozi u prvom almanahu nisu imali neku iznimnu literarnu vrijednost, no "Máj" se pokazao kao prvi sretan pokušaj, te kao dobar smjerokaz za daljnji književni rad nove generacije čeških književnika s kojima su se u almanahu solidarizirali preporodni autoritet Karel Jaromir Erben, kao i Božena Němcová. Pored njih i književnika iz jezgre "Májova" kruga, priloge su značajnijih pisaca objavili Sofie Podlipská, Bohumil Janda Cidlinský, Karel Sabina i Karolina Světlá. Konzervativna je književna i kulturna javnost napala almanah i mlade autore zbog navodna ugrožavanja morala te izvornih posebitosti češke književnosti i narodnog identiteta iz kojeg proizlazi, a u napadima je prednjačio književnik Jakub Malý. Špun u prvom "Máju" nije ništa objavio, vjerojatno zato što još nije dovoljno dobro vladao češkim jezikom, a i prilozi su za prvi svezak prikupljeni u roku od dva tjedna. U drugom je svesku "Mája" objavio razmjerno opsežan tekst *Obrazy ze Slavonie*¹⁸, koji započinje oduševljenim opisom slavonskog pejzaža, a potom opisuje običaje te obi-

¹⁴ Frič, Josef Václav, *Paměti* 1-3, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, Praha, 1960-1963. Díl 2, 541.

¹⁵ Isto, str. 672.

¹⁶ Isto, str. 541.

¹⁷ Isto, str. 543.

¹⁸ Máj II. 1859., str. 141 – 154.

teljske odnose u patrijarhalnoj Slavoniji, često apelirajući na južnoslavensko jedinstvo. O tom je tekstu Neruda u časopisu "Obrazy života", pomalo ironično zamjerajući autoru zbog idealiziranja slavonskog puka, napisao:

"Svatko će pri čitanju članku *Obrazy ze Slavonie* Napoleona Dragutina Špuna poznai, da je ovaj tekst pisan s oduševljenim rodoljubljem. Govori samo o lijepim stranama slavonskog puka, lirskim načinom slika njegovu dojmljivu odanost obitelji, a kada pak mora progovoriti o njegovoj nesklonosti radu, ispričava ga rodnošću zemlje, koja mnogo rada niti ne zahtijeva, i opisuje lijenoga Turčina, koji je u usporedbi sa Slavoncem svakako puno ljeniji."¹⁹

Neruda u kritici nije štedio niti najbolje prijatelje (tako ni Hálekove *Písni večerní*), pa ni ove rečenice ne možemo sasvim pripisati osobnoj netrpeljivosti prema Špunu, no Adolfo Heyduk je upravo Špuna okrivio za sukobe između dvojice ponajboljih književnika *Májove družine*, Václava Háleka i Jana Nerude, koji su počeli već na sastancima uredništva drugoga sveska almanaha. Heyduk Špuna opisuje kao "vatrenog junaka iskričavih očiju, koji je uvijek srdačno dočekivan u češkom društvu, poštovan, cijenjen i voljen, iako se rado razmetao, često se prezrivo odnosio prema drugima, rado je sve kritizirao i bio tvrdokoran u svojim prosudbama"²⁰, a nakon što je objavio prilog u "Máju", i budući da je stanovao s Hálkom, od drugog godišta urednikom almanaha, mislio je da ima pravo sudjelovati i u uređivanju "Mája". Dokazom toga da je Špun bio glavnim pokretačem sukoba između Nerude i Háleka, Heyduk smatra činjenicu da su se njih dvojica ponovo zbližili odmah po Špunovu odlasku iz Praga.²¹ Doista, u cijeloj trotomnoj Nerudinoj poslanoj korespondenciji Špunovo ime, premda je pripadao užem krugu *Májove družine*, ne nalazimo spomenuto niti na jednom mjestu, a Špun je u "Nevenu" Nerudinu zbirku *Hřbitovní kvítí* i prilog u "Máju" komentirao prilično kratko i suzdržano, što nas svakako upućuje na to da njih dvojica, u najmanju ruku, nisu bili u najboljim odnosima. S druge pak strane, u pismima dobrom Špunovu prijatelju Friču, Neruda se tijekom 1860. i 1861. žali da su se svi njegovi mlađi suradnici okrenuli od njega, te da ga prozivaju zbog protivljenja panslavizmu i Riegerovoj politici²². Čini se da je Heyduk iz osobnih razloga odlučio pojednostaviti uzroke razlaza svjetonazorski, poetički, pa čak i generacijski heterogene skupine *májovaca* prebacivši krivicu na temperamentnoga stranca, koji nije mogao imati toliki utjecaj na mnoštvo mlađih književnika okupljenih oko almanaha. Istina, među *májovcima* je Špun imao puno prijatelja. Hálek, koji je među njima bio Špunu najbliži, u pismima svojoj budućoj supruzi Dorotki Horáčkovej često spominje ovog "divljeg Hrvata"²³, prije svega u kontekstu Špunovih osjećaja prema zajedničkoj poznanici Mini, tj. mladoj sopranistici

¹⁹ *Obrazy života*, 1, 1859., br. 5, str. 198.

²⁰ Heyduk, Adolf, "Skočme hochu!": drobná vzpomínka na Jana Nerudu", *Zvon*, 5, 1905., br. 1, str. 2.

²¹ Isto, str. 4.

²² Neruda, Jan, *Dopisy I-III*, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, Praha, 1865., str. 69 – 79.

²³ Hálek, Vítězslav, *Dopisy 1849-1874*, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, Praha, 1963., str. 45.

Vilemíni Medalovoj koja je u vrijeme kada je Špun bio u Pragu puno putovala po Europi, a 1864. se u Weimaru udala za profesora Ernsta Viktora Schellenberga. O toj velikoj ljubavi i Špun piše po dolasku u Beč u siječnju 1861. svom prisnom prijatelju Vratislavu Jiljí Jahnu²⁴, a u novosadskoj "Danici" i "Vili sinjega morja", koju je u Beču uređivao Đuro Augustinović, objavljivao je ljubavne pjesme iz ciklusa nazvanog *Mini* sve do sredine 1863. Da je ova mladenačka ljubav obilježila Špunov boravak u Pragu svjedoči nam i Frič²⁵ u svojim *Sjećanjima*. Pjesme posvećene Vilemíni uvrstio je i u svoju jedinu pjesničku zbirku, *Iz mladieh lietah*, objavljenu iste godine kada se i oženio Mažuranićevom kćerkom – za tu su pak prigodu te pjesme nešto prerađene pa se Minino ime nigdje ne spominje i erotski im je naboj znatno oslabljen. Sudeći prema uvodnoj pjesmi u ovoj zbirci (*Mlada ljeta*), Špun je konačan oproštaj od Mine doživio kao i svoj oproštaj od mladosti i prelazak u zreliju fazu, u kojoj će rodoljublje u izvjesnoj mjeri nadomjestiti mladenačku ljubav:

“Čarobni taj cviet me iznevjeri;
Al mi ostà jedan živac-kamen,
Iz njeg’ skaču ognjeni iveri,
Iz njeg’ plane i po jasan plamen:
A taj živac – on sám nije varka!
To je roda moga ljubav žarka (...)”²⁶

U trećem je “Máju”, objavljenom 1860., Špun objavio duži tekst *Hajduk Veljko*²⁷, romantičnu beletriziranu mistifikaciju iz povijesti Srbije pod Turcima na prijelomu 18. i 19. stoljeća. Ova je pripovijest u češkoj javnosti povoljno odjeknula – primjerice, “Pražské noviny” upozoravaju na nju kao na “vrlo uspješnu sliku iz života Južnih Slavena”, olo-moucka “Hvězda” je opisuje kao “zanimljivu sliku iz slavnoga doba herojskih borbi Srba protiv svirepih Turaka²⁸, koja “čitatelja privlači energičnim i živahnim pripovijedanjem”²⁹, dok se “Lumír”, hvaleći Špunov tekst, ujedno i oprašta od autora koji je toga ljeta napustio Prag:

“N. D. Špun vrlo živo i zanimljivo pripovijeda o boju srpskoga naroda za slobodu, i u hajduku Veljku nam pokazuje srpskoga junaka, njegovu požrtvovnost i ljubav prema domovini, njegovu srčanost, plemenitost, i izuzetno poštenje. Članak je pisan vješto, i s oduševljenjem koje nije naškodilo njegovoj jasnoći. Vidljivo je iz gotovo svakog retka koliko je N. D. Špun ponesen sadržajem, koji mu je kao Srbinu

²⁴ Špun-Strižić, Napoleon. Pismo Vratislavu Jiljí Jahnu od 14. siječnja 1861. Literární archiv Památníku národního písemnictví. Fond: Jahn, Jiljí Vratislav, č. přiř. 7/26.

²⁵ Frič, Josef Voclav, nav. dj., str. 540.

²⁶ Špun-Strižić, Napoleon, *Iz mladieh lietah*, Zagreb, 1866., str. [2].

²⁷ Máj III. 1860., str. 60 – 96.

²⁸ Pražské noviny, 26, 1860., br. 145, str. [3].

²⁹ Hvězda: list zábavný a poučný pro lid a mládež dospělejší, 2, 1860., br. 31, str. 380.

svakako bliži nego nama. No i nas se ove teme moraju dojmiti, jer smo davno prestali smatrati tuđima povijesti bratimskih nam slavenskih naroda. Slažemo se u tom, da ono što se tiče jednoga slavenskog naroda, ne smije biti strano ostalima; tako smatra i Špun, koji je za vrijeme svoga kratkog boravka u Pragu češki jezik naučio tako da njim bez poteškoća i dobro piše, i kad god je mogao raznim nas je člancima upoznao sa životom Južnih Slavena. (...) Napoleon D. Špun ovih je dana navodno napustio Prag – u ime svih pravih Čeha, zbogom.”³⁰

Na temelju toga pretpostavljamo da je Špun češće surađivao u “Lumíru”, no tek je jedan prilog, i to objavljen kasnije, u prosincu iste godine, potpisan njegovim imenom – deseteračka pohvala *K oslavě Ondřeje Kačiče*³¹, recitirana nekoliko dana prije kao proslav slavenskoj Besjedi u Beču. “Lumírov” je *Feuilleton* krajem pedesetih obilovao vijestima iz južnoslavenskih krajeva, a najviše iz Trojednice, i moguće je da je upravo Špun bio autor nekih tekstova iz rubrike *Historické drobnosti*, primjerice *Socha svatojanská z Bělehradu Srbského v Čechách*³², *Torquat baron z Frankopanů, umělec Horvatský, a jeho obraz na památku dobytí Malé Strany a hradu Pražského Königsmarke*³³ i *První jihoslovanský knihtiskař byl Černohorec*³⁴. Još je vjerojatnije da je i u “Lumírovoj” rubrici *Slovanská hlídka* objavljivao vijesti iz hrvatskih i srpskih krajeva. Iz citiranog ulomka vidimo i to da je “Lumír” Špuna iz Praga ispratio kao Srbina, što nije čudno, osobito ako je autor ovoga teksta bio Mikovec, koji se nije posebno zanimao za osobni život mladih književnika, pa niti za njihovo podrijetlo. *Májovci*, koji su Špuna bolje poznavali, u svojim ga sjećanjima i korespondenciji nazivaju Hrvatom. Razlog zbog kojeg je Špun u “Lumíru” proglašen Srbinom svakako je i tematika njegovih tekstova, u kojima je često obrađivao srpske teme; tako je za boravka u Pragu, pored spomenutog *Hajduka Veljka* u časopisu “*Obrazy života*”, koji je smatran organom *májovaca*³⁵, objavio članke *Dějepis v srbských národních písních*³⁶ i *Sima Milutinović Sarajlija*³⁷, a po odlasku iz Praga, kada je na mjestu urednika ovoga časopisa Jana Neruda zamijenio Jahn, opsežan tekst *Kraljević Marko*³⁸. U prvom donosi prijevod narodne pjesme *Uroš i Mrnjavčevići*, a potom više legendarni, a manje povijesni kontekst događanja opisanih u pjesmi, koncentrirajući se najviše na osobu kralja Vukašina. Znajući da su Špun i Šenoa *májovce* upoznavali s Kačićem i srpskim narodnim pjesmama, vjerojatno je upravo prisniji mu Špun bio zaslužan za Hálekovu inspiraciju za šekspirijansku tragediju *Král Vukašin*, premijerno izvedenu na otvaranju “privremenog” češkog narodnog kazališta (Prozatímní divadlo)

³⁰ Lumír, 10, 1860., br. 32, str. 761 – 762.

³¹ Lumír, 10, 1860., br. 52, str. 1245 – 1246.

³² Lumír, 9, 1859., br. 19, str. 451.

³³ Lumír, 9, 1859., br. 7, str. 160.

³⁴ Lumír, 9, 1859, br. 36, str. 857 – 858.

³⁵ Heyduk, Adolf, nav. dj., str. 42.

³⁶ *Obrazy života*, 2, 1860., br. 3, str. 121 – 125.

³⁷ *Obrazy života*, 2, 1860., br. 5, str. 222 – 225.

³⁸ *Obrazy života*, 3, 1861., br. 4 – 5.

1862. Simu Milutinovića Sarajliju Špun naziva najvećim našim pjesnikom od vremena Gundulića, očito smatrajući Hrvate i Srbe pripadnicima jednog, jugoslavenskog naroda, dok je članak o kraljeviću Marku prerada Ruvarčeva teksta objavljenoga u novosadskom tjedniku "Sedmica". Tekstove o srpskim temama pisao je i za "Pražské noviny", a među njima se opsegom izdvajaju članak o knjizi Joksima Novića *Lazarica*³⁹ i o fruškogorskom manastiru Šišatovac⁴⁰, kojeg je Lukijan Mušicki u prvoj polovici 19. stoljeća učinio sastajalištem srpske inteligencije. O njegovu proslavu na slavenskoj besjedi u Beču u prosincu 1860., *K oslavě Ondřeje Kačiče*, također su izvjestile i "Pražské noviny"⁴¹.

U četvrtom, posljednjem svesku almanaha "Máj", za 1862. (koji je zapravo izašao već u listopadu 1861.) Špun je objavio jedini opsežniji tekst s temom iz hrvatske kulturne povijesti u kojoj češkoj publikaciji, *D. Ignacio Gjorgji*⁴² u Ignjatu Đurđeviću, gdje je najviše pozornosti posvetio Đurđevićevim *Uzdasima Mandaljene pokornice*. U ovom članku Špun češkoj kulturnoj javnosti najjasnije elaborira svoj stav o Srbima i Hrvatima kao dvjema granama istoga naroda:

"Gundulić se rodio, kako bi svijetu pokazao da genij naroda, iz kojega je potekao Miloš Obilić, nema jedino na bojištu svoje zastupnike"⁴³.

"Bogati i plemeniti dubrovački aristokrati putovali su u zemlju svoje turskim jarmom tlačene braće i učili od njih lijepi jezik, koji danas svaki Srbin i Hrvat podjednako voli i poštuje kao najvrjednije blago naslijeđeno od pradjedova, kojim se ponosi pred stranim ljudima. Dubrovačkoj inteligenciji ponaviše možemo zahvaliti, da su danas Srbi i Hrvati jedan bratski narod. Prvim i najsvetijim momentom narodnosti je jezik. Jedan jezik u Srba i Hrvata čini da su oni jedan narod. Da Dubrovčani nisu od srpskog narječja u Hercegovini učinili književni jezik, da su umjesto njega pisali svojim primorsko-hrvatskim narječjem (...) vjerojatno bismo danas danas umjesto jednog, srpsko-hrvatskog jezika, imali dva jezika, u dva različita naroda, Srba i Hrvata."⁴⁴

Ovakve su konstrukcije vjerojatno ohrabrivane u češkoj kulturnoj i akademskoj sredini, čiji je stav prema hrvatsko-srpskom pitanju u značajnoj mjeri bio oblikovan povijesnim i filološkim nazorima Dobrovskog i Šafařika, koje dalje nećemo izlagati jer je o tome kompetentno pisao Mario Grčević. Tek napominjemo da Špun u to vrijeme očito nije bliže poznao Šafařikovu teoriju o srpskoj etnogenezi svih Slavena, jer iznosi tezu o naknadnom, umjetnom ujedinjavanju dvaju naroda na jezičnim temeljima. Hrvatsko ćemo ime za jezik i narod u Špunovim praškim tekstovima tek mjestimično nalaziti

³⁹ Pražské noviny, 26, 1860., br. 71, str. [3], br. 75, str. [3], br. 75, str. [2].

⁴⁰ Pražské noviny, 26, 1860., br. 119, str. [2], br. 122, str. [2].

⁴¹ Pražské noviny, 26, 1860., br. 303, str. [3].

⁴² Máj IV, 1862., str. 87 – 109.

⁴³ Máj IV, 1862., str. 96.

⁴⁴ Máj IV, 1862., str. 105 – 106.

(Gundulićev jezik je nazivao slavenskim), i to samo u tekstovima u kojima (kao u spomenutom o Ignjatu Đurđeviću), govori o vremenu prije no što se, prema njegovim maglovitim projekcijama, dogodilo "spajanje" srpstva i hrvatstva. Jelčić je primijetio da su se, unatoč svim okolnostima koje su ih povezivale, Šenoa i Špun razlikovali i u stavu prema nacionalnom pitanju – Šenoa je pjevao hrvatstvu, a Špun gotovo isključivo slavenstvu, a ponekad, vjerojatno to i ne sluteći, i velikosrpstvu. U novosadskoj je "Danici", među ostalima, objavio i pjesmu *Noć 4. februara 1803.*, o Karađorđevu ustanku, i pjesmu *Srbi i Hrvati*, u kojoj iznosi unitarističke ideje. Mladenačke ideale izražene u tim pjesmama, pa i u člancima koje je Špun objavljivao u češkoj periodici, pripisat ćemo, kao i Jelčić, "romantičnim panslavističkim korijenima i kontekstu"⁴⁵, a taj je kontekst podrazumijevao i prašku sredinu, pa i uži krug *májovaca*, koji su ga poticali na pisanje u panslavenskom duhu.

Špunovo je otrjeznjenje bilo vidljivo već nekoliko godina nakon povratka iz praške sredine: u spomenutu zbirku *Iz mladieh lietah*, gdje je uvrstio čak i (doduše nešto modificirane) stihove Mini, nije uvrstio pjesme *Srbi i Hrvati* i *Noć 4. februara*. Stjepan Matković prvi je javnosti priopćio Špunov rukopis o problemu srpstva u Slavoniji, u kojem je nastojao politički zrelije artikulirati problem odnosa Hrvata i Srba⁴⁶. U tom tekstu, snažno inzistirajući na cjelokupnosti Trojednice temeljene na hrvatskom državnom pravu, a protiv onih Srba koji, naročito u Slavoniji, protiv hrvatstva "i proti Jugoslavenstvu naperiše svoje Srbstvo"⁴⁷, hrvatstvo smatra točkom oko koje bi se, na temelju njene državne tradicije i sadašnjih kulturno-prosvjetnih i civilizacijskih postignuća, u budućnosti mogla graditi buduća južnoslavenska zajednica:

"Snažna, celokupna i politično složna trojedna kraljevina od prieko je potrebe i za daleku budućnost, kad bi možda vrijeme došlo, da svi Slaveni na jugu stupe u zajednicu. (...)

Naša braća čameći pod turskim jarmom ili boreći se neprestano za svoj obstanak proti barbarom turskim, nemogu na polju prosvjete jednakim korakom napredovati s nami. A kad jim nastane bolje doba, te ako ikada – o mogućnosti možemo tud govoriti – stupe s nami u zadrugu, neće se jamačno moći obraniti od navale sveobće prosvjete. (...)

Onda će prosvjeta hrvatska blagotvornim duhom nadahnuti prepordjenu našu susjednu i srodnu braću, koja za sada tek žive nadajući se ljepšoj dobi."⁴⁸

⁴⁵ Jelčić, Dubravko, nav. dj., 1977., str. 123 – 124.

⁴⁶ Matković, Stjepan, "Gledište Napoleona Špun-Stržića o srpstvu u Slavoniji", *Scrinia Slavonica*, 2, 2002, str. 293 – 300. Rukopis se nalazi u Rukopisnoj zbirci Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, sign. R 5863. Nije jasno zbog čega Matković pretpostavlja da je nastao šezdesetih godina 19. stoljeća.

⁴⁷ Isto, str. 297.

⁴⁸ Isto, str. 300.

Ti nazori, koji u značajnoj mjeri odudaraju od onih iskazivanih u poljednjim Špunovim člancima u češkim književnim časopisima, vjerojatno su bili oblikovani pod utjecajem Ivana Mažuranića, a nalazimo ih i u Strossmayera⁴⁹. Veliki utjecaj Mažuranića na politička promišljanja njegova zeta istaknuli su i Jelčić i Matković, a također i Hálek, koji u pismu Dorotki Horáčkovoj iz Rijeke u kolovozu 1865. žali Špuna koji "slijepo vjeruje u politiku Mažuranića", dok on među Hrvatima u Rijeci nije ni najmanje omiljen⁵⁰. Špunova se pak promjena stavova o odnosu Hrvata i Srba nije mogla u značajnijoj mjeri odraziti niti na njegov književni rad, jer je kao pisac gotovo posve prestao djelovati već u drugoj polovici šezdesetih, niti na njegov politički rad, jer se nakon 1874., kada suci više nisu mogli biti i saborski zastupnici, posvetio pravu, kao sudac, znanstvenik i profesor. Ostao nam je u sjećanju kao jedan od posljednjih "odvjetaka velike panslavističke iluzije"⁵¹ – kako ga opisuje Jelčić, kojemu je Šenoa prvi književni realizator starčevićanske, pravaške koncepcije hrvatstva i Hrvatske⁵². Iako više autora, pa tako i Heyduk u svojim sjećanjima, povezuju Špuna i Šenou u Pragu, valja istaknuti da se njihovi putovi u Pragu nisu bogzna koliko križali. Šenoa je u Prag došao tek koncem 1859., kada je Špun već imao stvoren praški krug prijatelja i poznanika te bio afirmirana i prepoznatljiva osobnost u dijelu praškog književnog i kulturnog života. Dakle, skupa su boravili u Pragu manje od godine, a kada je Špun napustio Prag (početak kolovoza 1860.) Šenoa još nije ništa objavio u praškim novinama⁵³. Društveno se Šenoa u Pragu više aktivirao tijekom 1962., uglavnom zdravicama na različitim gozbama i svečanostima⁵⁴, i cijelo vrijeme svoga boravka u Pragu kolebao se između novinarskog i ozbiljnog književnog rada te studija prava, pišući uglavnom za novac. Osim što je od dolaska u Prag bio u kontaktu s prvenstveno književno orijentiranim praškim mladim piscima, Špun je u književnim krugovima svojevremeno bio bolje prihvaćen od Šenoe vjerojatno i zato što je za boravka u Pragu vrijedno studirao, dok je Šenoa, prema izvješću češke policije, tamo "postao do skrajnosti lakouman", te je navodno "svu gotovinu trošio za čulne naslade"⁵⁵. Šenoa je za češke novine pisao i o hrvatskim i o srpskim temama, no trijezno i bez Špunova romantičnoga zanosa. S druge strane, Špun je u dijelu krugu mladih književnika oko "Mája" prihvaćen među ostalim i zbog svoga temperamenta, a oduševljeni je panslavenski naboj njegovih tekstova pojačavao inače slabo izražen pragmatičko-rodoljubni aspekt almanaha, što su *májovcima*

⁴⁹ O sličnim nazorima čitljivima u Strossmayerovim govorima vidi u Šabić, Marijan, "Srednjoeuropski kontekst Strossmayerovih nacionalnointegracijskih težnji: jedo čitanje Strossmayerovih govora", *Slavia: časopis pro slovansku filologiju*, 73, 2004, br. 2, str. 121 – 128.

⁵⁰ Hálek, Vitězslav, *Dopisy 1849-1874*, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, Praha, 1960-1963., str. 105 – 106.

⁵¹ Jelčić, Dubravko, nav. dj., 1977., str. 123.

⁵² Jelčić, Dubravko, *Povijest hrvatske književnosti*, PIP Pavičić, Zagreb, 1997., str. 133.

⁵³ Prema podacima koje nam je pružila Miroslava Tušek, Šenoa je u siječnju 1861. počeo objavljivati u praškoj periodici (Šenoa, August, *Nepoznati rani radovi na češkome i njemačkom jeziku*, Školska knjiga, Zagreb, 2003., str. 13 – 96).

⁵⁴ Šenoa, August, nav. dj., 2003., str. 110 – 119.

⁵⁵ Šenoa, August, nav. dj., 2003., str. 129 – 132.

predbacivali stariji književnici na čelu s Jakubom Malým. Naime, jedan od nosećih aspekata češkog narodnog preporoda bilo je pozivanje na staru kulturnu tradiciju češkoga naroda, utemeljenu prije svega na jezičnoj tradiciji i pripadajućoj joj usmenoj i umjetnoj književnosti. Međutim, dvjesto godina destabilizacije češke jezične norme nakon Bjelogorske bitke rezultiralo je i određenim prazninama u književnoj tradiciji, i to u razdobljima kada su u drugih naroda nastajala čak i takva književna djela koja su i danas smatrana kanonskima. Falsifikati unutar Kraljodvorskog i Zelenogorskog rukopisa nastali su upravo iz težnje da se te praznine barem dijelom prikriju (ne i popune, jer su "datirani" puno prije), a Guttenbergu se s istom svrhom pripisivalo češko podrijetlo (Kutnohorský). Sa sličnim ciljem, u češkoj su periodici skoro do kraja 19. stoljeća varirane teme kojima su dokazivane zrelost i državotvornost drugih malih slavenskih naroda, i za to su se često uzimali primjeri iz hrvatske i srpske kulturne i ratne povijesti, pri čemu su se autori više oslanjali na predaju nego na historiografske činjenice. U takvu se koncepciju uklapalo i Špunovo pripovijedanje o srpsko-turskim sukobima, dok je kroz primjere iz dubrovačkog baroka progovarao kako o hrvatskoj književnoj tradiciji tako i o uzornoj hrvatskoj popustljivosti i težnji zajedništvu slavenskih naroda, što su Česi željeli i u svom neposrednom susjedstvu, između Poljaka i Rusa.

Što je Špun radio od kolovoza 1860. do lipnja 1861., nije nam sasvim poznato. Zna se da 9. kolovoza 1860., kada je izašao "Lumír", više nije bio u Pragu, a Hálek 18. kolovoza Dorotky piše da mu je Špun pisao iz Beča, "da ne zna hoće li u Petrograd ili u Pariz, jer će mu to biti izaslanik reći tek koncem rujna". Saznajemo i da se u Beču sastao sa Strossmayerom⁵⁶, a 18. prosinca 1860. recitira proslav slavenškoj besjedi. U siječnju 1861. iz Beča piše pismo Jahnu, iz kojeg doznajemo da se upravo uselio u novi stan u Rabengasse, ali i da nema naročitu želju ostati u Beču, a u srpnju 1861. Hálek je u posjeti kod Špuna u Grazu – na tamnošnjem je sveučilištu Špun i završio studij prava u jesen iste godine⁵⁷, kada započinje i njegova uspješna pravnička karijera.

Šenoa je kao književnik slavu počeo dostizati tek nakon odlaska iz Praga, pa se sedamdesetih za njegove proze zainteresirala i češka javnost. Kao ponajbolji hrvatski književnik sedamdesetih i urednik vodećeg književnog časopisa, značajno je i preveden u češkim književnim časopisima. Poslije njegove smrti ti su časopisi donosili opsežne nekrologe, a književno je društvo je 18. ožujka 1882. organiziralo književnu večer Šenoi u čast. Kako je brzo Šenoina popularnost u Češkoj rasla, još su brže češki književni krugovi zaboravljali na Špuna, naravno osim njegova vjernog prijatelja Háleka, koji je preminuo u listopadu 1874. U češkim se novinama i časopisima Špunovo ime spominje još neko vrijeme: tako nedugo nakon Hálekove smrti u "Národní listy" čitamo da "hrvatski znanstvenik N. Špun-Stržić piše u Zagrebu životopis Vitězslava Háleka"⁵⁸, a češki putopisac-

⁵⁶ Hálek, Vitězslav, nav. dj., str. 39.

⁵⁷ Isto, str. 191.

⁵⁸ Národní listy, 14, 1874, br. 338, str. 2 (10. prosinca). Ovaj životopis nismo pronašli u hrvatskoj književnoj periodici 1874. i 1875., a o Háleku je povodom njegove smrti opširnije pisao Tade Smičiklas u: Vienac, 6, 1874, str. 719 – 730.

feljtonist iz Zagreba, potpisan inicijalima F. S., za "Plzenské noviny" o Špunu piše kao o "vatrenom Jugoslavenu, pravniku, koji je s Hálekom, Nerudom, Barákom i drugim tadašnjim mladim književnim snagama živio u bliskm prijateljstvu i, naučivši se dobro češkom jeziku, i sam postao češkim piscem"⁵⁹. Da je ostao u sjećanju svojih praških suvremenika svjedoči i činjenica da ga Josef Václav Frič, svojevrsan mentor generacije *májovaca*, posjećuje u Zagrebu 1880.⁶⁰, no kako prestaje s književnom i prevoditeljskom djelatnošću, prestaje i interes čeških književnih i kulturnih krugova za njegov rad, pa ćemo u češkim književnim časopisima iz 1913. uzalud tražiti nekrolog Napoleonu Špunu-Strižiću.

Pokušat ćemo, na temelju do sada izloženog, iznijeti završni sud o ulozi Napoleona Špuna-Strižića u krugu književnika oko almanaha "Máj", te o u njegovoj ulozi u komunikaciji između češke i matične mu hrvatske kulture, kao jednog od pojedinaca koji su svojom javnom djelatnošću radili na njihovu povezivanju. Prije svega, svojim je prilogima u "Nevenu" Špun prvi značajnije pridonio recepciji književnosti kruga *májovaca* u Hrvatskoj, i u svojim je feljtonima iz *Zlatnog Praga* povlačio određene paralele između čeških i hrvatskih prilika (primjerice u bilješki o Nerudinoj satiričnoj brošuri *U nas*). O mogućem utjecaju čeških književnika na Špunov književni rad, pa niti na usvajanje opkoračenja kojeg je Špun, kako primjećuje Jelčić, među prvima uvodio u hrvatsku verzifikaciju, ovdje nećemo nagađati, ne zato što smatramo da takvo pitanje zaslužuje posebnu studiju (kao Vašekova o Šenoi i *Nerudinoj družini*), već upravo obratno, zato što to pitanje, zbog malog utjecaja Špunova književnog opusa na daljnje tijekove hrvatske književnosti, ne smatramo naročito važnim. Zadržat ćemo se tek na konstataciji da su nadahnuća iz češkog ambijenta (Mina) i motivi iz češke povijesti bili povodom nastanku značajnog broja njegovih pjesama. S druge pak strane, za recepciju je onodobne hrvatske književnosti i kulture u češkim krugovima, barem kada je o potpisanim mu tekstovima u češkoj književnoj periodici riječ, Špun učinio vrlo malo, i pored određenih poticaja koje je odaslao u krug oko "Mája" prema Kačiću, dubrovačkoj književnosti i narodnim pjesmama (značajnije je utjecao na recepciju srpskih povijesnih mitova). Presentacije njegovih koncepcija hrvatsko-srpskih odnosa iz današnje perspektive, znajući za kasnije stavove značajnog dijela češke kulturne i političke javnosti prema Hrvatima, možemo jednostavno nazvati štetnima. Unitarističke ideje koje je propagirao za boravka u Pragu, a koje je i sam kasnije odbacio, vjerojatnim su razlogom zbog kojeg su kroatističkih krugovi do sada zanemarivali važnu činjenicu da je Napoleon Špun-Strižić bio ne samo jedini Hrvat, nego i jedini stranac koji je, i to redovito i zapaženo, objavljivao u značajnom, za češku književnost prekretničkom književnom almanahu "Máj", te da je i zbog suradnje u drugim važnim češkim književnim glasilima svojevremeno bio cijenjen i poštovan kao ravnopravan sudionik praškog kulturnog i književnog života, približivši se tako statusu autora s dvojnomo pripadnošću – češkom i hrvatskom.

⁵⁹ Plzenské noviny, 9, 1873, br. 17, str. 1 (27. veljače).

⁶⁰ Frič, Josef Václav, nav. dj., díl 3, str. 380.

Literatura

- Dr. Napoleon Špun Stržičić [nekrolog], Mjesečnik Pravničkoga društva u Zagrebu, 39, 1913., knjiga 2, str. 970 – 973 [nepotpisano].
- Frič, Josef Václav, *Paměti* 1-3, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, Praha, 1960-1963.
- Grčević, Mario, "Zašto slavistika 19. stoljeća nije priznavala postojanje hrvatskoga jezika? Uzroci i posljedice", *Jezik*, 45, 1997, br. 1, str. 3 – 28.
- Hálek, Vitězslav, *Dopisy 1849-1874*, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, Praha, 1963.
- Haman, Aleš, *Česká literatura 19. století*, Pedagogická fakulta, České Budějovice, 2002.
- Heyduk, Adolf, "Skočme hochu!": drobná vzpomínka na Jana Nerudu", *Zvon*, 5, 1905., br. 1, str. 2 – 4.
- Heyduk, Adolf, *Vzpomínky literární*, Nákladem J. Otty, Praha, 1911.
- Jelčić, Dubravko, *Povijest hrvatske književnosti*, PIP Pavičić, Zagreb, 1997.
- Jelčić, Dubravko, *Vallis aurea: eseji i portreti*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1977.
- Máj: jarní almanah na rok 1859. Ročník II. Redigoval Vitězslav Hálek. V Praze: tisk a náklad Jaroslava Pospíšila, 1859.
- Máj: jarní almanah na rok 1860. Ročník III. Redigoval Vitězslav Hálek. V Praze: tisk a sklad Kat. Jeřábkové, 1860.
- Máj: almanah na rok 1862. Ročník IV. Redigoval Vitězslav Hálek. V Praze: Nákladem knihkupectví I. L. Korbera, 1862.
- Matković, Stjepan, "Gledište Napoleona Špun-Stržičića o srpstvu u Slavoniji", *Scrinia Slavonica*, 2, 2002, str. 293 – 300.
- Neruda, Jan, *Dopisy* I-III, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, Praha, 1865.
- Šabić, Marijan, "Srednjoeuropski kontekst Strossmayerovih nacionalno-integracijskih težnji: jedo čitanje Strossmayerovih govora", *Slavia: časopis pro slovansku filologiju*, 73, 2004, br. 2, str. 121 – 128.
- Šenoa, August, *Nepoznati rani radovi na češkome i njemačkom jeziku*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.
- Šenoa, Milan, "Moj otac", u: Brešić, Vinko, *Dragi naš Šenoa: uspomene na Augusta Šenou*, Međunarodni slavistički centar Hrvatske, Zagreb, 1992. Str. 155 – 220.
- Špun-Stržičić, Napoleon, *Iz mladieh lietah*, Zagreb, 1866.
- Tušek, Miroslava, *(Ne)poznata obzorja: studije i ogledi*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 1999.
- Vašek, Pavel, "Mácha a geneze májovců", *Česká literatura*, 32, 1984., br. 1, str. 46.

- Vašek, Otakar, "August Šenoa a Nerudova družina", *Slavia: časopis pro slovanskou filologii*, 20, 1951., br. 4, str. 515 – 540.
- Živančević, Milorad, "Šenoa a Češi: příspěvky k dalšímu studiu problematiky", *Přehled kulturních, literárních a školských otázek*, 4, 1965/66., str. 29 – 36.
- Živančević, Milorad, "August Šenoa a Slowiansczyzna", *Pamiętnik Sowianski*, 15, 1965., str. 159 – 198.
- Quis, Ladislav, "Nekolik slov doslovem", u: *Máj: jarní almanah na rok 1859*. Spolek českých spisovatelů beletristů *Máj*, Praha, [1909]. Pretisak istoim. publikacije: Nákladem H. Dominikusa, Praha, 1859. Str. I – VII.

Novine i časopisi:

- Hvězda*: list zábavný a poučný pro lid a mládež dospělejší. 2 (1860).
Národní listy. 14, 1874.
Neven: zabavní i poučný list. 7, 1858.
Lumír, 9(1859.) – 10(1960.)
Obrazy života, 1(1859.) – 2(1960.)
Plzeňské noviny, 9(1873.)
Pražské noviny, 26(1860.)

U rukopisu:

- Špun-Strižić, Napoleon, Pismo Vratislavu Jiljí Jahnu od 14. siječnja 1861. Literární archiv Památníku národního písemnictví. Fond: Jahn, Jiljí Vratislav, č. přiř. 7/26.

SUMMARY

Marijan Šabić

NAPOLÉON ŠPUN-STRIŽIĆ IN THE CIRCLE OF ALMANAC "MÁJ"

Croat Napoleon Špun-Strižić was the only foreigner who has been published in the Czech almanac "Máj" (1858-1862), and his feuilletons in "Neven" were first significant contributions to the reception of "májovci" in Croatia. Author analyzes Špuns literary and journalistic work of during his stay in Prague (1857 – 1860), with special references to Špuns role in the mediation of contemporary Czech literature and culture in Croatian literary periodicals and his position in the circle of young Czech writers gathered around the almanac "Máj".

Key words: *Napoleon Špun-Strižić; Vítězslav Hálek; almanac "Máj"; Croatian-Czech literary relations*